

ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΧΟΝΙΑΣ

GEORGI
GOSPODINOV

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΙΚΑΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΗΣ
ΤΗΣ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑΣ

Τίτλος πρωτοτύπου: *Fizika na fagata*

© Georgi Gospodinov, 2011

© για την ελληνική έκδοση Εκδόσεις Ίκαρος, 2018

Μετάφραση από τα βουλγαρικά: Αλεξάνδρα Ιωαννίδου

Τυπογραφική επιμέλεια: Γιάννης Αντωνόπουλος

Σχεδιασμός - Εικονογράφηση εξωφύλλου: Χρήστος Κούρτογλου

Στοιχειοθεσία - Σελιδοποίηση: Ευτυχία Διάπη

Εκτύπωση: Μητρόπολις Α.Ε.

Βιβλιοδεσία: Ηλ. Μπουντάς - Π. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2018

ISBN 978-960-572-223-4

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Georgi Gospodinov

ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΗΣ ΤΗΣ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑΣ

Μετάφραση
Αλεξάνδρα Ιωαννίδου

ΙΚΑΡΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ	9
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	11
I. ΤΟ ΨΩΜΙ ΤΗΣ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑΣ	13
II. ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΕ ΜΙΑ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ:	
Η ΥΠΟΘΕΣΗ Μ.	72
III. ΤΟ ΚΙΤΡΙΝΟ ΣΠΙΤΙ	88
IV. TIME BOMB	
(ΝΑ ΑΝΟΙΧΤΕΙ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ)	143
V. ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΚΙΒΩΤΙΟ	182
VI. Ο ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ	215
VII. ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ	241
VIII. ΣΩΜΑΤΙΔΙΑΚΗ ΦΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑΣ	281
IX. ΤΕΛΕΙΩΜΑΤΑ	325
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	330

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ

O mytho é o nada que é tudo.*

F. PESSOA, *Mensagem*

Υπάρχει μόνο η παιδική ηλικία και ο θάνατος. Και ανάμε-
σά τους, τίποτα...

ΓΚΑΟΥΣΤΙΝ, *Διαλεχτές αυτοβιογραφίες*

Ο κόσμος δεν είναι πια μαγικός. Σε έχουν εγκαταλείψει.

ΜΠΟΡΧΕΣ, 1964

...και να, βγαίνω στους αγρούς και στα πλατιά παλάτια της
μνήμης, όπου βρίσκονται θησαυροί από ατελείωτες εικόνες...

ΙΕΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ, *Εξομολογήσεις*, Βιβλίο X

Μόνο το βραχύβιο και το εφήμερο αξίζουν να καταγραφούν.

ΓΚΑΟΥΣΤΙΝ, *Οι παρατημένοι*

* (Σ.τ.Μ.) Ο μύθος είναι το τίποτα που είναι τα πάντα.

Μου έρχεται να πετάξω, να κολυμπήσω, να γαβγίσω, να βελάξω, να ουρλιάξω. Θα ήθελα να αποκτήσω φτερά, καύκαλο, φλούδα, να ξεφυσάω καπνό, να έχω προβοσκίδα, να στριφογυρίζω, να απλώνομαι για τα καλά και να βρίσκομαι παντού, να διαλύομαι μέσα στις μυρωδιές, να ξεδιπλώνομαι σαν τα φυτά, να κυλάω σαν το νερό... να διεισδύω σε κάθε άτομο, να βυθίζομαι στον πάτο της ύλης – να είμαι η ίδια η ύλη!

ΓΚΙΣΤΑΒ ΦΛΟΜΠΕΡ, *Ο πειρασμός του αγίου Αντωνίου*

...mixing
memory and desire...

T.S. ELIOT, *The Waste Land*

Οι καθарές μορφές δεν με πολυενδιαφέρουν. Το μυθιστόρημα δεν είναι Άριος.

ΓΚΑΟΥΣΤΙΝ, *Το μυθιστόρημα και το Τίποτα*

Ο αναγνώστης είναι ελεύθερος να θεωρήσει αυτό το βιβλίο μυθιστόρημα...

ΕΡΝΕΣΤ ΧΕΜΙΝΓΟΥΕΪ, *Αέναη γιορτή*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Γεννήθηκα στα τέλη Αυγούστου του 1913 ως ανθρώπινο ον αρσενικού φύλου. Δεν γνωρίζω την ακριβή ημερομηνία. Περιμέναν μερικές μέρες να δουν αν θα επιζήσω και τότε με δήλωσαν στο ληξιαρχείο. Έτσι έκαναν με όλους. Η καλοκαιρινή δουλειά ολοκληρωνόταν, έπρεπε να μαζέψουν το ένα και το άλλο απ' το χωράφι, η αγελάδα γέννησε, όλη τους η έγνοια αφορούσε εκείνη. Άρχιζε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Τον ξεπέρασα μαζί με τις άλλες παιδικές αρρώστιες, την ανεμοβλογιά, την ερυθρά κλπ.

Γεννήθηκα δυο ώρες πριν την ανατολή του ήλιου ως μυγάκι. Θα πεθάνω σήμερα το βράδυ μετά τη δύση του ήλιου.

Γεννήθηκα την 1η Ιανουαρίου του 1968 ως ανθρώπινο ον αρσενικού φύλου. Θυμάμαι λεπτομερώς όλο το 1968 από την αρχή μέχρι το τέλος. Δεν έχω συγκρατήσει τίποτα από τη χρονιά την οποία διανύουμε τώρα. Ούτε τη χρονολογία θυμάμαι.

Γεννήθηκα από πάντα. Ακόμα θυμάμαι την αρχή της Εποχής των Παγετώνων και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Η εικόνα των δεινοσαύρων την ώρα που πέθαιναν (και στις δυο εποχές)

συγκαταλέγεται στα πιο αβάσταχτα πράγματα που αντίκρισα στη ζωή μου.

Δεν γεννήθηκα ακόμα. Επίκειμαι. Βρίσκομαι στον μήνα μείον επτά. Δεν ξέρω πώς μετριέται αυτός ο αρνητικός χρόνος στη μήτρα. Είμαι ένας μικρός, είμαι μια μικρή (ακόμα δεν ξέρουν το φύλο μου) ελίτσα, ζυγίζω ενάμισι γραμμάρια. Η ουρά μου σιγά σιγά συρρικνώνεται. Το ζώο μέσα μου αναχωρεί, γνέφοντάς μου με την ουρά που χάνεται. Απ' ό,τι φαίνεται, έχω επιλεγεί για να γίνω άνθρωπος. Εδώ επικρατεί σκοτάδι και ζεστασιά, είμαι δεμένος από κάτι που κινείται.

Έχω γεννηθεί στις 6 Σεπτεμβρίου του 1944 ως ανθρώπινο αρσενικού φύλου. Στη διάρκεια του πολέμου. Μια εβδομάδα αργότερα ο πατέρας μου έφυγε για το μέτωπο. Κόπηκε το γάλα της μάνας μου. Μια άτεκνη θεία ήθελε να με πάρει για να με αναθρέψει, να με υιοθετήσει, αλλά δεν με έδωσαν. Στρίγκλιζα νύχτες ολόκληρες από την πείνα. Μου έδιναν να γλείψω ψωμί ποτισμένο με κρασί, αντί για πιπίλα.

Θυμάμαι πως έχω γεννηθεί θάμνος αγριοτριανταφυλλιάς, πέρδικα, γκίνγκο μπιλόμπα, σαλιγκάρι, σύννεφο του Ιουλίου (αυτή η ανάμνηση είναι σύντομη), βιολετής φθινοπωρινός κρόκος κοντά στη λίμνη Χάλενζε, πρώιμα ανθισμένη κερασιά παγωμένη κάτω απ' το αργοπορημένο χιόνι του Απριλίου, ως χιόνι που πάγωσε μια πρώιμα ανθισμένη κερασιά...

Εγώ είμαστε.

I.

ΤΟ ΨΩΜΙ ΤΗΣ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑΣ

Ο ΜΑΓΟΣ

Και τότε ένας μάγος μού άρπαξε το κασκέτο απ' το κεφάλι, έχωσε το δάχτυλο μέσα και του έκανε μια τρύπα να! Ξέσπασα σε κλάματα, πώς να γυρίσω σπίτι με σκισμένο κασκέτο. Αυτός έβαλε τα γέλια, το φύσηξε, κι εκείνο προς μεγάλη έκπληξη όλων ξανάγινε όπως πριν. Μεγάλος μάγος.

Βρε παππού, αυτό θα πει άμπρα κατάμπρα, ακούω τον εαυτό μου να λέει.

Τότε ήταν μάγοι, μου λέει ο παππούς μου, μετά ήρθαν τα άμπρα κατάμπρα.

Και να που βρίσκομαι εκεί, δωδεκάχρονος, είμαι σίγουρα το 1925. Να και η πεντάρα που σφίγγω στο χέρι, ιδρωμένη, νιώθω το περιγράμμά της. Βρίσκομαι για πρώτη φορά μόνος στο πανηγύρι και μάλιστα με λεφτά.

Εδώ, κόσμεεεε... Έλα να δεις το φίδι τον πύθωνα, τρία μέτρα απ' το κεφάλι μέχρι την ουρά, και από την ουρά μέχρι το κεφάλι άλλα τόσα...

Πωπώ, τι φίδαρος θα είναι αυτός, έξι ολόκληρα μέτρα... Εμ στάσου, πού πας χωρίς λεφτά, φέρε εδώ την πεντάρα... Μα έχω μόνο μια πεντάρα, δεν θα πάω να την ξοδέψω για ένα φίδι όλο κι όλο...

Απέναντι πουλάνε μπριγιαντίνη, χένα και βαφές για τα μαλλιά.

Βαφήηηηη για τα μουστάκια, για όμορφα μαλλάκιααααα...

Και ποιος είναι αυτός που έχει μαζέψει τόσες γυναίκες γύρω του που ρουφάνε τις μύτες τους;

Ο Νικόλτσο, που ήταν αιχμάλωτος πολέμου και που όταν επέστρεψε στο σπίτι του άκουσε πως η αρραβωνιαστικιά του είχε πάρει άλλον, ο Νικόλτσο την παραμονεύει στο πηγάδι, κι εκεί, στο πηγάδι, της έκοψε το κεφάλι, το κεφάλι πετάει στον αέρα, μιλάει, βρε Νικόλτσο, τι πήγες κι έκανες... Χα, κλάψτε τώρα, γυναίκες... Και οι γυναίκες χτυπιούνται, λιώνουν στο κλάμα... Πάρτε τώρα το βιβλιαράκι με τα τραγούδια για να καταλάβετε τι μεγάλο λάθος έγινε, πώς χάθηκε η αθώα αρραβωνιαστικιά... Ο πωλητής των τραγουδιών. Βρε βρε, τι μεγάλο λάθος ήταν αυτό...

Κόσμος, κόσμος πολύς, με σπρώχνουν, εγώ σφίγγω γερά τα λεφτά στο χέρι, μόνο να μη μου τα κλέψουν, έτσι μου είπε ο πατέρας μου όταν μου τα έδωσε.

Στοπ. Αγκόπ. Το σιρόπι. Είναι γραμμένο με μεγάλα, ροζ σαν το σιρόπι, γράμματα. Ξεροκαταπίνω. Μήπως να πιω ένα...

Άντε τα ζαχαρωτά γλειφιτζούριαααα... με βάζει σε πειρασμό ο διάβολος, μεταμφιεσμένος σε Αρμένισσα γιαγιά. Όποιος καταλαβαίνει, τρέχει και προλαβαίνει... Και τώρα τι γίνεται; Σιρόπι ή γλειφιτζούρι; Βρίσκομαι ανάμεσα στα δυο, ξεροκαταπίνω και δεν μπορώ ν' αποφασίσω με τίποτα. Ο παππούς μέσα μου δεν μπορεί ν' αποφασίσει. Να από πού προέρχεται αυτή η αναποφασιστικότητα που θα με βασανίζει αργότερα. Με βλέπω να κάθομαι εκεί, αδύναμος, ψηλός, με μωλωπισμένο γόνατο, με το κασκέτο μου που σε λίγο θα το τρυπήσει ο μάγος, με ανοιχτό το στόμα, γοητευμένος απ' τον κόσμο που ανοίγεται γύρω μου. Απομακρύνομαι λίγο ακόμα, με κοιτάζω από το ύψος ενός που-

λιού, γύρω μου ο κόσμος τρέχει, στέκομαι, είναι και ο παππούς μου εκεί, και ο δυο στο ίδιο σώμα.

Όπα, ένα χέρι μου αρπάζει το κασκέτο από το κεφάλι. Έχω πλησιάσει το τραπεζάκι του μάγου. Ήρεμα, δεν πρόκειται να κλάψω, ξέρω καλά τι πρόκειται να συμβεί. Να το το δάχτυλο του μάγου από την άλλη πλευρά του υφάσματος, πω πω, τι τρύπα είν' αυτή. Ο κόσμος γύρω μου σκάει στα γέλια. Κάποιος με χτυπάει στον γυμνό σβέρκο τόσο δυνατά, που μου έρχονται δάκρυα στα μάτια. Περιμένω, αλλά ο μάγος, λες και έχει ξεχάσει τη συνέχεια της ιστορίας, αφήνει το τρυπημένο μου κασκέτο στην άκρη, πλησιάζει το χέρι του στο στόμα μου, το γυρίζει και, τι φρίκη, το στόμα μου σφαλίζει. Δεν μπορώ να το ανοίξω. Έχω μουγγαθεί, αυτοί που βρίσκονται δίπλα μου έχουν σχεδόν κατουρηθεί απ' τα γέλια. Προσπαθώ να φωνάξω κάτι, από το λάρυγγι μου όμως βγαίνει μόνο ένα μουγκανητό. Μμμμ. Μμμμ.

Ο Χάρι Στόεφ ήρθε στο πανηγύρι, ο Χάρι Στόεφ επέστρεψε απ' την Αμερική...

Ένας δυνατός άντρας με κοστούμι διασχίζει το πλήθος που ψιθυρίζει με σεβασμό και τον χαιρετάει. Ο Χάρι Στόεφ είναι ο δεύτερος Νταν Κόλοφ, το βουλγαρικό όνειρο. Τα πόδια του κοστίζουν ένα εκατομμύριο αμερικάνικα δολάρια, λέει κάποιος πίσω μου. Τους κάνει μια λαβή με τα πόδια και τους κόβει την ανάσα, δεν μπορούν να κουνηθούν καθόλου. Α, γι' αυτό το λένε η λαβή του θανάτου, ψιθυρίζει ένας άλλος.

Φαντάζομαι τους πνιγμένους παλαιστές να κείτονται πεταμένοι ο ένας δίπλα στον άλλον σε ένα στρώμα και νιώθω να μου κόβεται σιγά σιγά ο αέρας, λες κι έχω βρεθεί στη λαβή του Χάρι Στόεφ. Βιάζομαι να φύγω, το πλήθος τον ακολουθεί. Και τότε, ακούω κάπου πίσω απ' την πλάτη μου:

Εδώ, κόσμεεε... Το παιδί με τη μοσχαροκεφαλή. Πρωτοφανές θαύμα. Ο μικρός Μινώταυρος απ' τον Λαβύρινθο, μόνο δώδεκα ετών... Με πέντε λέβα τρως, με πέντε λέβα πίνεις, με πέντε λέβα μπορείς να διηγείσαι μια ζωή τι είδες.

Σύμφωνα με τις αναμνήσεις του παππού μου, δεν μπήκε εκεί πέρα. Τώρα όμως βρίσκομαι εγώ στο πανηγύρι των αναμνήσεών του, είμαι αυτός και κάτι με τραβάει με μεγάλη δύναμη να μπω. Δίνω το πενταράκι, αποχαιρετάω τον πύθωνα με τα απατηλά του έξι μέτρα, το παγωμένο σιρόπι Αγκόπι, την ιστορία του αιχμαλώτου Νικόλτσο, τα ζαχαρωτά γλειφιτζούρια της Αρμένισσας γιαγιάς, τη θανατηφόρα λαβή του Χάρι Στόεφ και χώνομαι στη σκηνή. Στη σκηνή του Μινώταυρου.

Από εδώ και πέρα το νήμα των αναμνήσεων του παππού αδυνατίζει, αλλά δεν σπάει. Αυτός υποστήριζε πως δεν τόλμησε να μπει, ενώ εγώ τα καταφέρνω. Το αποσιώπησε. Γι' αυτό και είμαι εδώ, στην ανάμνησή του, μπορώ να συνεχίσω άραγε αν δεν βρέθηκε ο ίδιος εδώ πριν από μένα; Δεν ξέρω, κάτι όμως δεν πάει καλά. Βρίσκομαι κιόλας στον λαβύρινθο που αποδεικνύεται πως είναι μια μεγάλη, μισοσκότεινη σκηνή. Αυτό που βλέπω διαφέρει πάρα πολύ από το αγαπημένο μου βιβλίο με τους αρχαιοελληνικούς μύθους και τις ασπρόμαυρες εικόνες, όπου είδα για πρώτη φορά το τέρας τον Μινώταυρο. Δεν έχει τίποτα το κοινό με αυτό εδώ. Αυτός εδώ ο Μινώταυρος δεν είναι τρομακτικός, είναι θλιμμένος. Είναι ένας μελαγχολικός Μινώταυρος.

Στο κέντρο της σκηνής βρίσκεται ένα σιδερένιο κλουβί γύρω στα πέντε με έξι βήματα μακρύ και λίγο πιο ψηλό από άνθρωπο. Οι λεπτές σιδερόβεργες έχουν αρχίσει να σκουραίνουν από τη σκουριά. Μέσα έχει ένα στρώμα και ένα μικρό τρίποδο σκαμνί στη

μια γωνιά, και στην άλλη έναν κουβά νερό και από κάτω στρωμένο άχυρο. Η μια γωνιά για τον άνθρωπο, η άλλη για το ζώο.

Ο Μινώταυρος κάθεται στο σκαμνάκι με την πλάτη γυρισμένη στο κοινό. Το σοκ δεν οφείλεται στο ότι μοιάζει με ζώο, αλλά στο ότι κατά κάποιον τρόπο είναι άνθρωπος. Αυτό που σε παγώνει είναι ακριβώς αυτό το ανθρώπινο στοιχείο. Το κορμί του είναι αγορίσιο, ίδιο ακριβώς με το δικό μου.

Στις γάμπες έχει τις πρώτες εφηβικές τρίχες, πόδια με μακριά νύχια, ποιος ξέρει γιατί περίμενα να δω οπλές. Κοντό, ξεβαμμένο παντελόνι που του φτάνει μέχρι τα γόνατα, κοντομάνικο πουκάμισο... και κεφάλι νεαρού ταύρου. Κάπως αφύσικα μεγάλο σε σχέση με το κορμί, μεγάλο, τριχωτό και βαρύ. Λες και διστάζει η φύση. Και τα παράτησε όλα στο στάδιο ανάμεσα στον άνθρωπο και τον ταύρο, λες και τρόμαξε ή αφαιρέθηκε. Αυτό το κεφάλι δεν είναι ούτε ταυρίσιο ούτε ανθρώπινο. Πώς να το περιγράψεις όταν η γλώσσα διστάζει κι αυτή και διχάζεται; Το πρόσωπο (ή μήπως η μουσούδα;) είναι μακρουλό, το μέτωπο είναι κάπως τραβηγμένο προς τα πίσω και δείχνει παρ' όλα αυτά ογκώδες, με πεταχτά κόκαλα πάνω απ' τα μάτια. (Η αλήθεια είναι πως κάπως έτσι είναι το μέτωπο όλων των ανδρών στο σόι μας. Σε αυτό το σημείο χαϊδεύω ασυναίσθητα με το χέρι το δικό μου μέτωπο.) Η κάτω σιαγόνα του πετάγεται για τα καλά προς τα έξω, είναι χοντρή, τα χείλη αρκετά παχιά. Στο σαγόνι πάντα κρύβεται το πιο ζωώδες στοιχείο, είναι το τελευταίο που εγκαταλείπει το ζώο. Τα μάτια του, λόγω του επιμηκυμένου και επίπεδου από τις δυο πλευρές προσώπου (ή της μουσούδας), βρίσκονταν σε απόσταση το ένα απ' το άλλο. Σε όλη την μπροστινή πλευρά του προσώπου έχει ένα είδος καφετί χνούδι, όχι γένι, χνούδι. Μόνο προς τα αυτιά και τον λαιμό το χνούδι αυτό σκληραίνει και γίνεται γούνα, οι τρί-

χες φυτρώνουν άγριες και ανακατωμένες. Και παρ' όλα αυτά είναι περισσότερο ανθρώπινο ον παρά οτιδήποτε άλλο. Υπάρχει μια μελαγχολία μέσα του που δεν έχει κανένα άλλο ζώο.

Όταν η σκηνή γεμίζει, ο άνθρωπος διατάζει το αγόρι Μινώταυρο να σηκωθεί. Αυτό αφήνει την καρέκλα και κοιτάζει για πρώτη φορά το πλήθος μέσα στη σκηνή. Μας ζυγίζει με το βλέμμα, στρίβοντας το κεφάλι του λόγω των πλαγίως τοποθετημένων ματιών του. Μου φαίνεται πως κολλάει το βλέμμα του πάνω μου περισσότερο. Να είμαστε άραγε συνομήλικοι;

Ο άνθρωπος που μας οδήγησε στη σκηνή (ο αφέντης ή κηδεμόνας του) αρχίζει τη διήγησή του. Μια ιδιαίτερη μείξη μύθου και βιογραφίας, καλά καμωμένη μέσα απ' τις πολλές επαναλήψεις στα πανηγύρια. Μια ιστορία στην οποία οι εποχές προσπερνάνε η μια την άλλη και μπλέκονται μεταξύ τους. Μερικά γεγονότα συμβαίνουν τώρα, άλλα στο μακρινό και αξέχαστο παρελθόν. Οι χώροι ανακατεύονται επίσης, παλάτια και υπόγεια, Κρήτες βασιλιάδες και ντόπιοι βοσκοί χτίζουν έναν λαβύρινθο για την ιστορία του αγοριού Μινώταυρου, όπου χάνεσαι. Τυλίγεται η ιστορία σαν λαβύρινθος και δεν πρόκειται, δυστυχώς, να καταφέρω ποτέ να επιστρέψω πάνω στα βήματά της. Μια ιστορία με διαδρόμους που δεν οδηγούν πουθενά, με νήματα που σπάνε, με αδιέξοδα και ολοφάνερες ανακρίβειες. Όσο πιο απίθανη ακούγεται, τόσο περισσότερο την πιστεύεις. Η χλωμή και ίσια γραμμή, η μοναδική που μπορώ να αποδώσω τώρα, χωρίς τη μαγεία εκείνης της αφήγησης, λέει περίπου τα ακόλουθα:

Ο Χέλιο, ο παππούς του αγοριού απ' την πλευρά της μητέρας του, ήταν αρμόδιος για τον ήλιο και τα άστρα. Τα βράδια κλείδωνε μέσα τον ήλιο και έβγαζε τ' άστρα έξω στον ουρανό, όπως

βγάξει κανείς έξω τα πρόβατα για βοσκή. Το πρωί μάζευε το κοπάδι κι έβγαζε έξω για βοσκή τον ήλιο. Η κόρη του γέρου, η Πασιφάη, η μάνα του αγριοπού αποδώ, ήταν γλυκιά και όμορφη. Παντρεύτηκε έναν μεγάλο βασιλιά, κάπου εκεί κάτω, στα νησιά. Αυτά όλα έγιναν πολύ καιρό πριν, πριν από τους πολέμους. Πλούσιο ήταν το βασίλειο, στα νησιά έπιανε ρακή με τον βασιλιά ο ίδιος ο Κύριος (ο δικός τους εκεί, ο ντόπιος), σέβονταν ο ένας τον άλλον, του έκανε μάλιστα δώρο έναν μεγάλο ταύρο, λευκό, όμορφο να σου κόβεται η ανάσα. Πέρασαν τα χρόνια και ο Κύριος θέλησε τον ίδιο αυτόν ταύρο να του τον θυσιάσουν. Τον λυπήθηκε τον ταύρο ο βασιλιάς Μίνιος (Μίνωας, Μίνωας... φώναζε κάποιος) και αποφάσισε να εξαπατήσει τον Κύριο και να σφάξει άλλον ταύρο, μεγάλο κι αυτόν και καλοταϊσμένο. Ωστόσο γίνεται να εξαπατήσεις τον Θεό; Το κατάλαβε αυτός, θύμωσε, έγινε έξαλλος, κούνια που σε κούναγε, τώρα θα δεις με ποιον έχεις να κάνεις. Τα έφερε λοιπόν έτσι, ώστε η καλοκάγαθη και πιστή γυναίκα του Μίνιου, η Πασιφάη, να ερωτευτεί αυτόν τον όμορφο ταύρο. (Εδώ το πλήθος έβγαλε ένα επιφώνημα αποδοκιμασίας.) Και έτσι γεννήθηκε ένα μωρό που στο σώμα είναι άνθρωπος και στο πρόσωπο ταύρος, με κεφάλι ταύρου. Η μητέρα του το τάισε και το φρόντισε, αλλά ο βασιλιάς Μίνιος δεν μπορούσε να τη χωνέψει αυτή την ντροπή. Δεν του πήγαινε όμως η καρδιά να σκοτώσει το μωρό μινωταυράκι και διέταξε να το κλείσουν στο υπόγειο του παλατιού. Αυτό λοιπόν το υπόγειο ήταν ο ίδιος αυτός ο λαβύρινθος, τον είχε φτιάξει με τέτοιο τρόπο ένας μάστορας, χτίστης, που αν έμπαινες δεν μπορούσες πια να βγεις. Ο μάστορας πρέπει να ήταν απ' τα μέρη μας, δικό μας παιδί, επειδή εδώ έχουμε τους καλύτερους, μιας και οι Έλληνες είναι τεμπελχανάδες. (Στη σκηνή ακούστηκαν φωνές επιδοκιμασίας.) Εδώ που τα λέμε, ούτε ο μάστορας δεν είδε χάρη, αλλά αυ-

τό είναι άλλη ιστορία. Πέταξαν μέσα το αγοράκι, τριών χρονών ήταν, το άρπαξαν απ' τη μάνα και τον πατέρα του. Φανταστείτε τι ένιωσε η αγγελική ψυχούλα σ' εκείνο το σκοτεινό λαγούμι. (Στο σημείο αυτό οι άνθρωποι άρχισαν να ρουφάνε τη μύτη τους, παρόλο που κι αυτοί το ίδιο κάνουν με τους δικούς τους μπόμπιρες, είναι αλήθεια, όχι για πάντα, αλλά μόνο για μια δυο ώρες, όταν τους κλείνουν πίσω απ' τους χοντρούς τοίχους των υπογείων τους.) Όταν το έκλεισαν στο σκοτάδι, συνεχίζει ο αφηγητής, το αγοράκι έκλαιγε μέρα νύχτα, φώναζε τη μητέρα του. Στο τέλος η Πασιφάη κατάφερε τον αρχιμάστορα που είχε φτιάξει τον λαβύρινθο να βγάλει στα κρυφά τον μικρό. Στη θέση του έβαλαν μέσα ένα αληθινό μικρό ταυράκι. Γι' αυτό όμως δεν υπάρχει τίποτα στο βιβλίο, πετάγεται πάλι ο πολύξερος απ' το πλήθος. Αυτό, λέει ο αφηγητής με έμφαση, πρέπει να μείνει μεταξύ μας, για να μη μάθει για την απάτη ο βασιλιάς Μίνιος, επειδή ακόμα δεν έχει πάρει είδηση τίποτα. Έτσι, απελευθέρωσαν στα κρυφά τον μικρό με το ταυρίσιο κεφάλι και επίσης στα κρυφά τον έβαλαν σε ένα καράβι για την Αθήνα (το ίδιο που πήγαινε στην Αθήνα να φέρει επτά αγόρια κι επτά κορίτσια για τον Μινώταυρο). Ο μικρός Μινώταυρος κατεβαίνει από το πλοίο στην Αθήνα, όπου τον βρίσκει ένας γέρος ψαράς, τον κρύβει στην καλύβα του, τον φροντίζει ένα δυο χρόνια κι ύστερα τον δίνει σε έναν άνθρωπο από τα μέρη μας, έναν βοσκό που τους χειμώνες κατεβαίνει στον νότο, μέχρι το Αιγαίο για να βοσκήσει το κοπάδι του με τα βουβάλια. Πάρ' τον, λέει, επειδή δεν πρόκειται να ευτυχίσει ανάμεσα στους ανθρώπους. Ας ελπίσουμε πως τα βουβάλια θα τον δεχτούν ως δικό τους. Ε λοιπόν, αυτός ο βοσκός μου τον παρέδωσε προσωπικώς πριν μερικά χρόνια. Ούτε τα βουβάλια τον θέλουν, λέει, δεν τον αποδέχονται ως δικό τους, τον φοβούνται, το κοπάδι μου σκορπίζει, δεν μπορώ να τον κρατήσω κοντά

μου. Από τότε τριγυρνάω στα πανηγύρια με το καημένο το ορφανό, που το εγκατέλειψε πατέρας και μάνα, που δεν είναι ούτε άνθρωπος για τους ανθρώπους, ούτε τάυρος για τους τάυρους.

Όσο τα διηγείται αυτά ο άνθρωπος, ο Μινώταυρος έχει χαμηλωμένο το κεφάλι, σαν να μην τον αφορά η ιστορία. Μόνο πότε πότε βγάζει έναν σιγανό, λαρυγγικό ήχο. Τον ίδιο που έβγαζα κι εγώ με κλειστό το στόμα.

Δείξε τώρα πώς πίνεις νερό, τον προστάζει ο αφέντης και ο Μινώταυρος, με φανερή δυσθυμία, πέφτει στα γόνατα, βουτάει το πρόσωπό του στον κουβά και ρουφάει με θόρυβο. Χαιρέτησε τώρα τους καλούς αυτούς ανθρώπους. Ο Μινώταυρος σιωπά με το βλέμμα στραμμένο στο πάτωμα. Χαιρέτα τον κόσμο, επαναλαμβάνει άλλη μια φορά ο άνθρωπος. Τώρα βλέπω πως κρατάει στο χέρι του ένα ραβδί με ένα μυτερό κεντρί στην άκρη. Ο Μινώταυρος ανοίγει το στόμα του και βγάζει ένα μάλλον βαθύ, βραχνό, εχθρικό μουουουου...

Με αυτό τελειώνει η παράσταση.

Στρέφω το κεφάλι πριν βγω απ' τη σκηνή (τελευταίος) και για ένα δευτερόλεπτο τα βλέμματά μας ξανασυναντιούνται. Δεν πρόκειται ποτέ να απαλλαγώ από την αίσθηση πως αυτό το πρόσωπο το γνωρίζω από κάπου.

Έξω καταλαβαίνω πως το στόμα μου είναι ακόμα κλειστό και το κασκέτο μου σκισμένο. Τρέχω στον πάγκο, αλλά ο μάγος έχει γίνει άφαντος. Έτσι βγήκα από την ανάμνηση, ή μάλλον έτσι άφησα εκεί τον δωδεκάχρονο παππού μου. Με κλεισμένο το στόμα και σκισμένο κασκέτο. Γιατί όμως θέλησε να αποσιωπήσει στη διήγησή του την επίσκεψη στον Μινώταυρο;